

Zápis

z obhajoby disertační práce pana Mgr. Bořka Neškudly

konané dne 19. září 2014

téma práce *Knihovny a čtenářská recepce v období raného humanismu v Čechách*

přítomní:

prof. PhDr. Eduard Maur, CSc.

prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

doc. Mgr. Marie Šedivá Koldinská, PhD.

doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc.

PhDr. Jan Zdichynec, PhD.

prof. PhDr. Ivan Hlaváček, CSc.

doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

doc. PhDr. Petr Voit, CSc.

Mgr. Bořek Neškudla

Předseda komise pan prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho dizertační prací.

Kandidát seznámil přítomné se svou dizertační prací. Sdělil zejména přínos výzkumu a výsledky, ke kterým dospěl. Předně se věnoval možnosti studia čtenáře a čtenářství přelomu 15. a 16. století v českém prostředí, na postavení knihy v témže období, přičemž upozornil, že z konfesijního hlediska české země nebyly součástí evropského dobového diskurzu. Doktorand komisi předložil tabulku žánrové skladby rukopisné produkce z několika vybraných knižních sbírek. Upozornil na souvztažnosti rukopisné produkce a novým začínajícím médiem knihtiskem, přičemž podotkl, že propad rukopisné produkce není nahrazen hned tištěnou produkcí, ale knihami, které se dovážely. Knihtisk se zaměřil na soudobou aktuální produkci, ale utrakvistická církev a univerzita ho nevyužila. Přešel k problematice vzdělání, kde na jedné straně stála do sebe uzavřená univerzita, nedostatečně rozvinutá síť farních škol, kterou vznikající městské školy nedokázaly nahradit. Svou úvodní řeč zakončil poukázáním na problematiku humanismu v českém prostředí.

Poté oponenti přednesli závěry svých posudků.

Doc. Ryantová shrnula své závěry. Upozornila na doktorandovo upřednostnění anglosaské a frankofonní odborné literatury, postrádala studium měšťanských knihoven. Pojem knižní zásoba označila oponentka za akceptovatelný, ale postrádala jeho jasnější vysvětlení. Problematika rukopisů a jejich ztráty nebyla dle oponentky pojata do celého konceptu práce. Vyzvedla závěrečnou kapitolu o Řehoři Hrubém z Jelení. Shrnula, že na ni práce působí tak, že se jedná o několik izolovaných studií.

Prof. Hlaváček přečetl svůj posudek, v němž nejprve hodnotil zvolené téma jako důležité z hlediska kulturní historie. Zároveň oponent poukázal, že samotné téma je natolik problematické, že klade na doktoranda tak vysoké nároky, které se mu na prostoru disertace nemohou podařit v dostatečné míře naplnit. Následně doktorandovi vytkl, že zcela pomíjí odbornou literaturu týkající se moravských knihoven jako celku. Oponent se věnoval formálním náležitostem práce a upozornil na některé prvky, které považuje za nesystémové (např. upozornil na nevyváženost u soupisu rukopisů, chybí soupisy moravských knihoven, oponent postrádá v textu reflektování německé literatury se zaměřením na středoevropský prostor). Upozornil na formální a stylistické nedostatky dizertace. Na závěr oponent konstatoval, že téma samo o sobě je nosné, ale je třeba se hlouběji do něj ponořit. Předkládanou práci nedoporučuje k obhajobě a doporučuje její věcné přepracování.

Školitel doc. Voit se ve svém posudku vyjádřil, že před každým badatelem v oboru knižní kultury stojí nelehký úkol, jelikož musí prokázat vysokou míru mezioborovosti. Nové, zvláště zahraniční metodologie lze považovat za přínos, jelikož poukazují na disproporci mezi dosavadním českým badáním a výsledky, ke kterým se dospělo v zahraničí. Výtky obou posudků pokládá za formalistní a zdůraznil, že se jedná o první orientační sondu do materiálu: např. originálními analýzami, kterými nastavuje určité limity dobového čtenářství (o čemž se oba posudky nezmiňují), nový zorný úhel na pozdní husitskou tradici apod. Školitel upozornil na specifické reformační české prostředí a polemiku s dosud přežívajícím a problematickým pojmem „národní humanismus“. Z výše zmíněných důvodů školitel práci doporučuje k obhajobě.

Kandidát odpovídá na posudky oponentů. Vyjádřil se k výtkám k zahraniční literatuře, jelikož ji použil jako inspiraci a na jejích základech se pokusil vystavět českou paralelu, což se ukázalo jako nemožné. Velké množství takto zaměřené zahraniční literatury si vyžádalo nutnou selekci, už vzhledem k specifičnosti českého prostředí. Na výtku k výběrovému studiu rukopisů, které se omezovalo jen na soupisy rukopisů uložených v Čechách (původní byl záměr udělat sondu jen pro tři knihoven, tedy muzejní, kapitulní a fondu národní knihovny; ostatních knihoven užil jako korekce k výsledkům svých analýz), to však nic nemění na zjištěních: absence antické literatury a převaha náboženské literatury.

K absenci studie o jáchymovské knihovně prof. Hlaváčka doktorand uvedl, že v inkriminované době poděbradské a jagellonské byly Čechy oblastí tzv. trojí kultury – české utrakvistické, české katolické a kultury německé. Argumentoval také tím, že specifičnost jáchymovské knihovny nemá s českým prostředím už co společného, přičemž doktorand se ve své práci zaměřil hlavně na nacionálně české prostředí.

Doktorand uvedl, že velká část sondy do dobové produkce se zaměřila na komparaci s knihtiskem. Opět poukázal na vztah k dobové úrovni vzdělanosti. Zřetelně se to projevuje na absenci teoretické literatury lékařské (nebyla zde lékařská fakulta) a právnícké.

Doktorand polemicky vystoupil k pojetí ztráty knih, protože jako historici pracujeme jen s neúplným materiálem. Jsme ovlivněni tradičně pojímanou barokní rekatolizační dobou, jelikož obecně se má za

to, že vše české bylo ničeno a to, co nám v literatuře chybí, je přičítáno na vrub rekatolizačním snahám a pálení knih. Dle autorova zjištění a názoru tomu tak nebylo, což paralelně ukázal na příkladu belgického národa. Následně poukázal na absenci Husových spisů, rukopisů a tisků (většina je totiž jen z první poloviny 15. století), tištěná Husova díla jsou až od dvacátých let 16. stol. (tedy pod vlivem německé reformace). Doktorand se vyjádřil i k problematice šlechty a knižní kultury. Uvedl příklad z Anglie, kde se šlechta musela účastnit administrativního života, k čemuž potřebovala vzdělání. Anglie také přistoupila na knihtisk později. Rozdíl oproti Čechám spatřuje v tom, že v Anglii došlo záhy k osvojení tištěné knihy jako účinného vzdělávacího prostředku.

Oponenti se vyjadřují k vystoupení kandidáta.

Doc. Ryantová uvedla, že neměla na mysli barokní ničení u ztrát rukopisů, ale spíše přirozené ztráty, což v dizertační práci postrádala.

Prof. Hlaváček považuje vyjádření za neuspokojivé, poněvadž práce není dotažená do konce. Upozornil na formulační a formální nedostatky, celek působí neorganickým dojmem. Je to dle jeho názoru polotovar vzbuzující polemickou řeč.

K stanoviskům Neškudla se vyjádřil, že je si vědom toho, že jede o polotovar, jelikož z takto pojaté práce vystupují nová témata a poznatky, které zásadním způsobem mění dosavadní chápání role knihy a čtenáře na konci 15. a začátku 16. století. Zároveň uvedl, že nelze jednou prací překlenout dosavadní čtyřicetileté vakuum české odborné literatury.

Prof. Čechura podotkl, že práce by měla mít formální náležitosti. Vyjádřil se taktéž ke ztrátám rukopisů organickou cestou např. užitím pergamenů na vazby. K tématu ničení rukopisů se ještě vyjádřili doc. Voit, prof. Hlaváček a prof. Maur.

Prof. Maur se zeptal doktoranda na to, proč práce více neodráží zaměření na českou národnost v názvu. Následně upozornil, proč by se mělo při užití statistických metod přihlídnout k celkovému materiálu, tedy i německému a k dobovému bilingvistu.

Doc. Voit se vrátil ke kapitole s analýzou rukopisných fondů, kterou považuje za neurastenické místo celé práce. Tím, že se jedná o první průkopnickou práci, je pochopitelné, že bude jen sondou, na níž se v budoucnu bude moci navazovat.

Prof. Maur zmínil, že zde doktorand zbytečně rozšířil svou základnu výzkumu, že měl zůstat u původního vytčeného záměru.

Prof. Hlaváček zmínil koncepci kostnické školy a svou recenzi knihy doc. Voita v novém čísle ČČH.

Prof. Maur upozornil na to, že srovnání s Francií a Anglií je demograficky nesouměrné.

Doktorand se vyjádřil, že zde nesrovnával počty (proto také přistoupil na srovnání s Dánskem a Nizozemskem, s nimiž máme více společného). Předně mu šlo o typ srovnání. Doktorand poukázal na skutečnost, že máme prvenství v poměru národního jazyka v nejstarších tiscích, žádný jiný národ a jazyk to nemá, což vyžaduje další a novou interpretaci. Dále zmínil několik příkladů k latinské literatuře a problematice humanismu.

Prof. Maur poukázal na problém tzv. malých národů.

Doc. Mikulec se doktoranda zeptal, proč se rozhodl změnit téma a školitele. Déle se vyjádřil k problematice popisu lékařské a právnickou literatury a rozdělení skupiny na vysokou literaturu teoretickou a užitkovou.

Doktorand se nejprve vyjádřil ke změně tématu, jelikož mu nadále nepřišlo jako dostatečně nosné téma na dizertaci. Zároveň uvedl i změnu pracoviště, kde přišel do styku s problematikou české knižní kultury. Dále se soustředil na položenou otázku doc. Mikulce. Spíše než rozdíl ve vysokém a nízkém vidí rozdíl mezi teoretickým a praktickým zaměřením knih. Poukázal na absenci lékařské teoretické literatury (např. výzkumy, pokusy) a absenci teorie práva (jen kanonické právo). Patrný ústup u filozofických prací, objevuje se pouze náboženská polemická literatura.

Doc. Šedivá Koldinská požádala doktoranda o vysvětlení, jak chápe vymezení termínů tschechisch a böhmisch.

Doktorand zodpověděl otázku, uvedl také, že tyto kulturní hranice je potřeba lépe vymezovat (např. v češtině obé znamená český). Jako možné vodítko v tomto případě poslouží i konfesijní příslušnost.

Doc. Šedivá Koldinská ještě položila otázku na transformaci jedné knihy v jinou.

Doktorand uvedl, že se jedná o proces, kdy uživatel mění svým zásahem charakter knihy (např. dopisování, poznámky apod.), kniha se tak stává nosičem zcela jiného obsahu.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování: počet členů komise 5, kladný počet hlasů 4, záporný počet hlasů 1. Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.).

Zapsal: Jan Pišna

Podpis předsedy komise:

